

Agressie en psychische stoornissen bij meisjes in justitiële jeugdinrichtingen

Samenvatting

Aanleiding tot het onderzoek

Alhoewel agressief gedrag voornamelijk bij jongens wordt gezien, toont onderzoek aan dat dergelijk gedrag in toenemende mate ook bij meisjes voorkomt. Zeker meisjes in gesloten Justitiële Jeugdinrichtingen (JJl's) vertonen problemen op dit gebied. Tot nog toe is weinig bekend over deze meisjes en over een mogelijk verband tussen agressie en daarmee samenhangende risicofactoren, zoals psychopathologie. Omdat JJl-meisjes naar verwachting een ongunstige prognose hebben, is verder onderzoek in deze groep aangewezen. Agressie speelt bij deze slechte prognose wellicht een belangrijke rol, wat betekent dat onderzoek naar de samenhang van agressie met allerlei risicofactoren waaronder psychopathologie aangewezen is. Herkenning van risicofactoren moet ertoe leiden dat gerichte interventieprogramma's ontwikkeld worden.

Doelstellingen

De eerste doelstelling van het onderhavige onderzoek was het beschrijven van meisjes geplaatst in JJl's met betrekking tot de aard en ernst van agressief gedrag, en hun sociaaldemografische en psychopathologische kenmerken. Het tweede doel was het verband te onderzoeken tussen agressie en deze sociaaldemografische en psychopathologische kenmerken. Ten derde werd beoogd na te gaan of er met betrekking tot deze kenmerken verschillen bestaan tussen meisjes die civielrechtelijk dan wel strafrechtelijk geplaatst waren.

Methode

In de onderzoeksperiode (2002-2004) werd elk nieuw opgenomen meisje, in drie van de in totaal zeven gesloten justitiële jeugdinrichtingen voor meisjes in Nederland, gevraagd deel te nemen aan het onderzoek. Van de 256 benaderde meisjes gaven 229 toestemming; 72 meisjes waren opgenomen in Jongerenhuis Harreveld, 81 meisjes in De Doggershoek en 76 meisjes in De Heuvelrug. Een meerderheid van 82% werd op civielrechtelijke basis geplaatst, 18% op strafrechtelijke basis. Een kleine groep (N=11) kon niet volledig worden onderzocht, waardoor de groep uiteindelijk uit 218 meisjes bestond. Sociaaldemografische, psychopathologie- en agressiegerelateerde kenmerken werden onderzocht middels dossieronderzoek, zelfrapportagevragenlijsten, een intelligentieonderzoek en een psychiatrisch interview. Op basis van agressiekenmerken gemeld tijdens het psychiatrisch interview werden drie groepen onderscheiden: 1) een niet-agressieve groep (NA), 2) een matig agressieve groep (MA), en 3) een ernstig agressieve groep (EA).

Resultaten

Agressie werd door 59% van de onderzochte meisjes gemeld, terwijl ruim 20% tot de ernstige agressieve groep behoorde. Psychiatrisch onderzoek toonde een hoge prevalentie van zowel externaliserende (21% Attention Deficit Hyperactivity Disorder [ADHD], 39% Oppositional Defiant Disorder [ODD], 56% Conduct Disorder [CD]) als internaliserende psychopathologie (33% ernstige depressieve symptomatologie, 21% ernstige posttraumatische stresssymptomen, 6% ernstige dissociatieve symptomen). Daarnaast was er frequent sprake van risicogedrag: 1) *middelengebruik*: 52% drugsmisbruik, 30% drugsafhankelijkheid, 19% alcoholmisbruik, 6% alcoholafhankelijkheid; 2) *seksueel risicogedrag*: 36% geen condoomgebruik en 8% geen gebruik van voorbehoedsmiddelen bij het laatste seksuele contact, 20% één of meer keer zwanger geweest, 37% vier of meer seksuele partners gehad; en 3) *suïcidaliteit*: 47% suïcidale gedachten, intenties of pogingen gedurende het laatste jaar, 34% matig tot ernstige automutilatie gedurende het laatste jaar. Bijna alle meisjes (95%) vermeldden een of meerdere traumatische gebeurtenissen in de voorgeschiedenis.

Tussen de drie agressiegroepen werd geen verschil gevonden ten aanzien van de sociaaldemografische factoren. Wel was er een positief verband tussen de mate van agressie en externaliserende psychopathologie (ADHD, ODD en CD), internaliserende psychopathologie (PTSS), het aantal trauma's en het vóórkomen van risicogedrag (middenmisbruik en afhankelijkheid, aantal seksuele partners, suïcidaliteit en automutilatie).

Civielrechtelijk en strafrechtelijk geplaatste meisjes verschilden niet in sociaaldemografische factoren, de ernst van zelfgerapporteerde agressie en meeste vormen van psychopathologie. Civielrechtelijk geplaatste meisjes vertoonden wel significant meer oppositioneel gedrag, suïcidaliteit en automutilatie.

In de dossiers van strafrechtelijk geplaatste meisjes werden vaker gewelds- en vermogensdelicten vermeld, terwijl dit bij civielrechtelijk geplaatste meisjes eerder prostitutie, weglooptgedrag en drugsgebruik was.

Conclusie

Meisjes in JJl's vormen een kwetsbare groep welke zich kenmerkt door het frequent voorkomen van agressie, psychopathologie, risicogedrag en traumatische gebeurtenissen. De mate van agressie bleek niet zozeer met sociaaldemografische factoren samen te hangen als wel met psychopathologie en risicogedrag. Tussen civielrechtelijk en strafrechtelijk geplaatste meisjes bestonden slechts een beperkt aantal, doch opmerkelijke, verschillen.

Omwille van frequent voorkomende psychopathologie lijkt zorgvuldige screening van meisjes in de gesloten JJl's noodzakelijk, bij voorkeur vóór of anders zeker zo vroeg mogelijk na plaatsing. Het verband tussen agressie en psychopathologie kan zowel diagnostische als therapeutische consequenties hebben.

Omdat de huidige bevindingen zijn gebaseerd op cross-sectioneel onderzoek, dient vervolgonderzoek na te gaan in hoeverre bepaalde psychopathologische kenmerken kunnen helpen om toekomstig agressief gedrag te voorspellen. Indien dat zo is, zou vervolgens kunnen worden nagegaan of gerichte interventies een vermindering van agressie tot gevolg kunnen hebben.